CAƢЬLƢAN

NJURGUHUN

SUDAARЬSTЬBA
SAQA SIRINEEƢI BECEETTIIR SUUTA
MOSKUBA • 1938 • ÇOKUUSKAJ

CAOJЬLOJAN

NJURGUHUN

KЬRA, OTTO SAASTAAQ
OOJOLORGO

SUDAARЬSTЬBA
SAQA SIRINEEOJI BECEETTIIR SUUTA
MOSKUBA ★ 1938 ★ ÇOKUUSKAJ

ЧАГЫЛГАН

ПОДСНЕЖНИК

(стихи)

★

На якутском языке

★

Якутское
Государственное Издательство
Москва 1938 Якутск

★

Отв. редактор *Г. Поскачин*
Техн. редактор *С. Г. Козлов*
Корректор *Ф. П. Ефимов*

★

Сдано в производство 5/II 1938 г.
Подписано к печати 2/IV 1938 г.
Уполномоченный Главлита № Б-42596
Формат 82×110/32. Тираж 10 000 экз.
Печ. листов 4 1/2. Авторск. листов 2,45.
Бум. листов 1 1/8. Печ. знаков в 1 бум.
листе 48 000. Бумага № 2. Камской
ф-ки.

★

Цена 1 руб. 15 коп. Переплет 35 коп.

★

Заказ № 3164.
17-я ф-ка нац. книги Огиза РСФСР
треста „Полиграфкнига"
Москва, Шлюзовая наб., 10.

БІБЛІОТЕКА
Академії Наук
УРСР

ВО 60600

Kyhyn

Site вusput вөdөn sieme
Malatььlka вaraвaanьn
Siksier tiihin вiler keme,
Mandaar kyhyn sataraatьn!

Sajar tьalьn, seriin tььnьn
Saharaaqtььr çyhynyn,
Ьraas kynyn, qara tyynyn
Ьlвaqajdьk kөssyhyn!

Lьglьjalar, qoŋor qaastar
Kьlь-gьlьk tuojdunnar!

Sajьn tььna kөtөn aastar,
Samььr omun uuta astan,
Kylen kelie ujgunan,
Kyhyn kynyn tujguna!

Oskuolaqa oqo ajmaq
Oonjnjuu mustuoq tustaaq!

*
* *

Turuu вараан dojdunu
Turuj dieвit kurduk,

Turujalar kuruuktuu,
Turuuktuullar kuruuk.

Bihi yөreq oqoloro

(Eвenkiliitten tьlвaas)

Bihigi eвenki ьccatьn, yөreqqe
Ijeвit, aqaвьt ajqallьь qaaltara.
Kien Siвiir keme suoq siritten, siettihen,
Kilвienneeq yөreqi inere kelвippit.

Kelвippit: tuundara maarьttan, tajqattan,
Kim ьraaq Saqaliin arььtьn ihitten,
Lieningraat kuorakka, sajdььlaaq kiin sirge,
Усygej yөrenii yөryytyn вillivit.

Вьlьrgь вьhььga „kььl-вөrө" aattaaqрьt,
Baaj ajmaq вattalьn annьgar sьррьррьt,
Вьlьrgь вьhььga kyheller etiвit,
Biligin — oloqu onossor вuollubut.

Seвieskej вьlaasрьt sandaaran kelвite,
Sьrdьk suol, kyn oloq çollorun вierвite,
Tuos cuumna iti, kөr ьrьaвьt ьllannьn!
Tuundara yrdynen duoraja tarqannьn!

Кьһьԥԥь ьгьа

Qajtaq kurduk qaar tyspyt.
Qallaan yəhe qallьвьt.
Kьlaan kьssa yllymmyt
Kьга вəlkəj kьlвajвьt.

Sььrtan sььjar sьndььstaaq
Salaaskaвьt sьr gьnьa!
Kylyy-oonjnjuu argьstaaq
Kyndy kymmyt tьгьmnьa!

Oqo ajmaq tymsyвyt.
Ojuu, syyryy sajćьвьt.

Qajtaq kurduk qaar tyspyt.
Qallaan yəhe qallьвьt.

Sььrtan sььjar sьndььstaaq
Salaaskaвьt sьr gьnьa!
Kylyy-oonjnjuu argьstaaq
Kyndy kymmyt tьгьmnьa!

Olonqohut

Menilçite eter-tььnar
Olonqohut oqonjnjor,
Menerik taas вuolakka
Olonqo oçunaastara
Oqsuhar вoluonnarьn,
Ьllaan ьnsalьta,
Kepseen keqiljçite,
Ьllamnьk ьllaran,
Keretik killeren,
Kyyrвyt sanaalarga
Kylymneten, kylynneten,
Вydyk kynneeq dojdularga
Kөtyten iljçiвite.

Erвeqtej Bergen oвurgu
Erвeqtiin imeniren,
Qaвьrьna-qaвьrьna
Qaвar-tutar myheleeq
Qara Dapsььr вerdi
Qalьnьn qajьtaarь,
Unuoqun urusqallaarь,
Tьrьta-qajьta oqsooru,

Ьj ьhьaqa oŋorooru
Tььlla-qaвьlla turarьn
Tььnnaaq-kьrçьk suol kurduk
Tььmaq qaвьrdьk tuojda.

Olunjnju ohol ьjьn,
Oruluur otut qonugun,
Oloron-turan kөrвөkkө
Oloŋqo oçunaastara
Oqsuhan silgieqtehen,
Orojdorun toвulsan,
Toвuktarьgar dьlь
Toŋ вuoru toqo kehen,
Turuu dojdu ursunun
Tordujalaaq uu kurduk
Toqo dolgupputtarьn,
Meŋiljçite eter-tььnar
Oloŋqohut oqonjnjor,
Tььnnaaq-kьrçьk suol kurduk
Tььmaq qaвьrdьk tuojda.

Kьhьŋŋь qartььnalar

Ajьlqa maŋan kuвa
Buugunan yllynere,—
Aam tьmnьь, kьrьa, tuman
Buugunaan yllen erer.

Kьtaanaq kьhьn-ije
Kььdaannaaq qaarьn tiвer.
Sьrqan ehe ihijer
Sьвar keme sьnan iher.

Araj ikki ataqtaaq
Artьalьnan yleliir,
Tьraaktar aattaaq attaaq
Tьanь вьha tyhyteliir.

Araj nөnyө alaaska
Ьal вuruota unaarвьt;
Ьraas qaarga kьra laaskьj
Ataqьn suola qaalвьt.

Araj kьra өrgөs tiiŋ
Meecik ot ujatьttaŋ,
Astaaq tuoraq tөrdygestii
Meniktii ojon kuotta.

Kuobaq maqan melberen
Kuolutunan ojuoluur;
Sunduljçujar sur bere
Suol-iis bulan sojuoluur.

Kьlaannaaq enneeq sahьl
Kьnnannьь bullu ketiir,
Kytyr tajaq-davьkьl
Kyysteeqtik sieliteliir.

Qanna ere ьraaq suor
Qaaqьrqaan, keten aahar.
Kьhьn emie — oroq, suol,
Kьhьn emie — oloq baar.

Silimien

Sis tьanь bьhan
oskuolaqa
Silimien oqo
ojon iste.
Simileq annьn
kutujaqa
Seki ot yrdyn
segeljçitte.
Uol kere bierde.
Ekkirette.
Qalьn sьa qaarь
ojmooto.
Abalaaq bullun
çe melitte.
Ton mahь oqso
oonjnjooto.
Өjdenen kelle
suumkatьgar,
Өmytten syyrde
oskuolatьgar.
Kelbite: oruok,
ketespekke,

Qajь-saq вuolвut,
kemiger вekke!
Silimien menik-
menigijeen,
Simileq atta
meligileeŋ,
Kyylemsik aattaaq
kylyyge вarвьt.
Kutujaq вulla
kuotan qaalвьt.

Qaja

(Евеŋkiliitten tьlвaas)

Qajakaanьam, qaamьŋ eriekkestiir;
Qaspaqqьttan kььl вultuuвun.
Kieŋ kieliŋ, ьraaq вulunuŋ
Keme suoq kьlaannaaqь kistiir.

Qalan өryster tumullarьgar
Elвeq евeŋki kөhө sьljçar.
Ol ьraaq, kөs toqtoвullarga
Elвeq евeŋki өlө sьtar.

Seвiet вьlaaha onno siriedijen
Евeŋkige elвeq çolu вierde.
Qalan өryster tumullarьgar
Em çiete, oskuola kyndeerde.

Mancaarь

Oloq caarьn,
Ьar çaarьn,
Kulut, caqar muŋnarьn,
Sanьь-sanьь
Muncaaran
Kulan oqo Mancaarь
Turвuta.
Mancaarь
Aвaqata —
Cooco вaaj
Suon sergete
Tullar suolun вulaarь
Coruun mahь ergitte.

Suoq, tyksy!
Battal syttyn!
Sohuccu ojon turaat
Batьjatьn ьlla.
Tyyn,
Вььppahьnna tüjgun at.
Salqalaatьn
Qaannaaq вaaj!

Battalь вaqtataarь
Satalanan, uot sьrвaj —
Barda
Aattaaq Mancaarь.

Uluus-uluus aajьtьn —
Kini kьrвьj kьnattara
Uluu, uordaaq вaaj ьtь
Kimen kiiren ьkрьttara.

Kьraaj saqa tьalara
Tьahaan, qamnaan kelliler.
Kьskььr tьmnьь tьallara
Tьjьhьran istiler.
Turaqas tujgun attaaq,
Batьjalaaq,
Saalaaq,
Tolluulaaq uordaaq aattaaq
Kihi turda вьhььlaaq.

Mancaarь saqa вaajьn
Malьn, вaajьn ajmaata.
Occut-maccьt kьraajьn
Mancaarь alвan aata
Oluur tьallьь taraqaata.

Salqalaatьn
Qaannaaq вaaj!
Battalь вaqtataarь
Satalanan, uot sьrвaj—
Barda aattaaq Mancaarь.

Ikki tolon

Uonunan yjeqe
вiirde tөrөөn aahar
Uhun өjdөөq
ikki ataq culuularьn,
Uluu
yrdyk talahььlaaq sanaalarьn
Umsalqannaaq oloq
çeвerete siire.

Araj
Saltььcaqa вaqsьrьjвьt sire
Arьlьccь sьrdaan,
qaranata syten,
Bytyn noruot
kyysteeq вьccьnьnan tuppul
Betuon kiriepesteeq
Sessijeliisme turda.

Ol yrdynen
вьdan yөhe mьndaalammьt
Uluu Lienin syyhe
caqьlьjar uotunaan,
Oluk вattaan
Staalin Konstituussijatьnaan

Uullubat
synken tolonnoro turdular.
Kiniler
sьtьь qaraqtarьn uotugar
Kilвienneeq
çol yjelere kөhynnyler,
Kiniler
өrө uummut iliileriger
Kien sir вattammьtьn
kyne kylymneete.

Min tugum вurujaj

Ys tөgyl qahьakka
Çyhymmyn oqoottoro,
Ys tөgyl ajьkka
Çyylynen toloottoro.
Min onno, min tugum,
Min tugum вurujaj?
Minjnjigestik
Yөqsyвytym вuoluo araj.

Maqnajgьta mannьk:
Oqolor anjnjьalььllar.
Kьaraqas da munnuk.
Kьhьjdьm: teвen ьllar...
Min onno, min tugum,
Min tugum вurujaj?
Minjnjigestik
Teppitim вuoluo araj.

Ikkihe: kьlaaska
Paartaвьn urusujduu,
Inceqej kьraaska
Ilвi sьвьь olordum...

Min onno, min tugum,
Min tugum вurujaj?
Miesteвin
Kiergeppitim вuoluo araj.

Ysyhe oruokka:
Yste kellim qojutaan.
Kyn aaqar suвuokka
Yste kьajda qoruotaan.
Min onno, min tugum,
Min tugum вurujaj?
Bejem aappьn
Qaraarpьtьm вuoluo araj.

Өssө mannьk вaara:
Kөssyө, вьtaan uolcaantan,
Munnun toqo saajaat
Munnukka sahan qaaltьm...
Min onno, min tugum,
Min tugum вurujaj?
Muokastaaвьt
Ajььlaaq вuoluom araj.

Maçьal

Masterskuoj ihiger
Mappьj uol kirвijer.
Tьla вiir,
Yleliir.

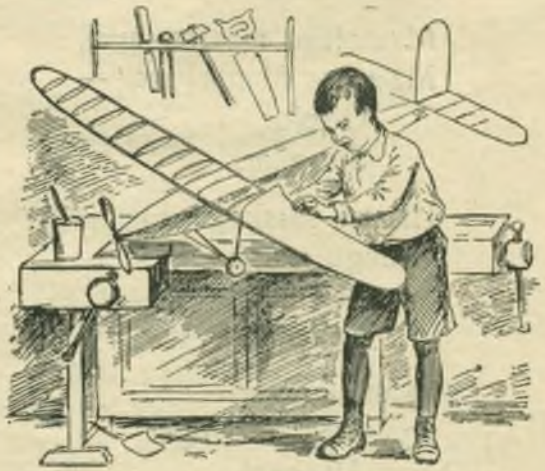

Maçьal mas kьlвajar.
Mappьj uol darвьjar.
Kөryn diir,
Miceerdiir.

Tuos kьnat tьrgьllar.
Ьtьlgь ьtьllar.

Sana iet
Samaliet.

Tirileen, sirileen,
Tiitteri yrdynen
Kettə da
Sarajda.

Maçьal mas kьlbajar.
Ьtьlgь ьtьllar.
Sana iet
Samaliet.

Maanьlaaq maastar buol,
Malaçьas Mappьj uol! —
Oqolor
Səqəllər.

Ulaatar saastarga
Ordugu ajarga
Belemmit,
Çellemmit.

Ije sir inniger,
Kyys sajdьь ieniger
Ajьaqpьt,
Dajьaqpьt!

Maanьlaaq maastar buol,
Malaçьas Mappьj uol! —
Oqolor
Səqəllər.

Qaŋkь

Kilen muuska ьstaal qaŋkь
Kilbecije çuluruj!
Tyəreq bieren, kyəre-laŋkь
Tyspet gьna kujuhuj!

Turugurdun, et qaan sajdar
Tuŋuj ьccat çarьga!
Eder tujgun uraanqajdar
Berinimen ьarььga!

Yle, yəreq ylyskenin,
Yəryy yrdyk çolunan
Kəssər gьna sylystenin!
Kətyn kənyl suolunan!

Kilen muuska ьstaal qaŋkь
Kilbecije çuluruj!
Saja oqsor ьraas salgьn
Sajmaarьgar — uot uruj!

Baraakka

(Tыlваas)

Oqokkom вytyn kyn melijde.
Oqo kөr-çonunuun ergijde.
— Maamaa, min Staalinь, çe, вygyn
kөrdym.
Baraakka sьrьttьm, oo, yөrdym.

Kinigeвer qajtaqaj — yyt onnuk.
Kini, kөr, вihieqe talвaatьь turar.
Ulaqan ruupardar uhunnuk
Urujduu, uraatьь tuojdular.

Baraappьt arььj qadь kiirde.
Вьlaaqь mieqe tuttardьlar.
Maamaa, Staalin mieqe miceerde,
Onu, вu, Boluoça вalьhar.

Samaliet ajmaqa qallaanna
Sarahan, ьraaqtan taqsьвьt.
Tajaaran вuukuвa вuolannar:
STAALIN dien вьlьkka aaqtьвьt.

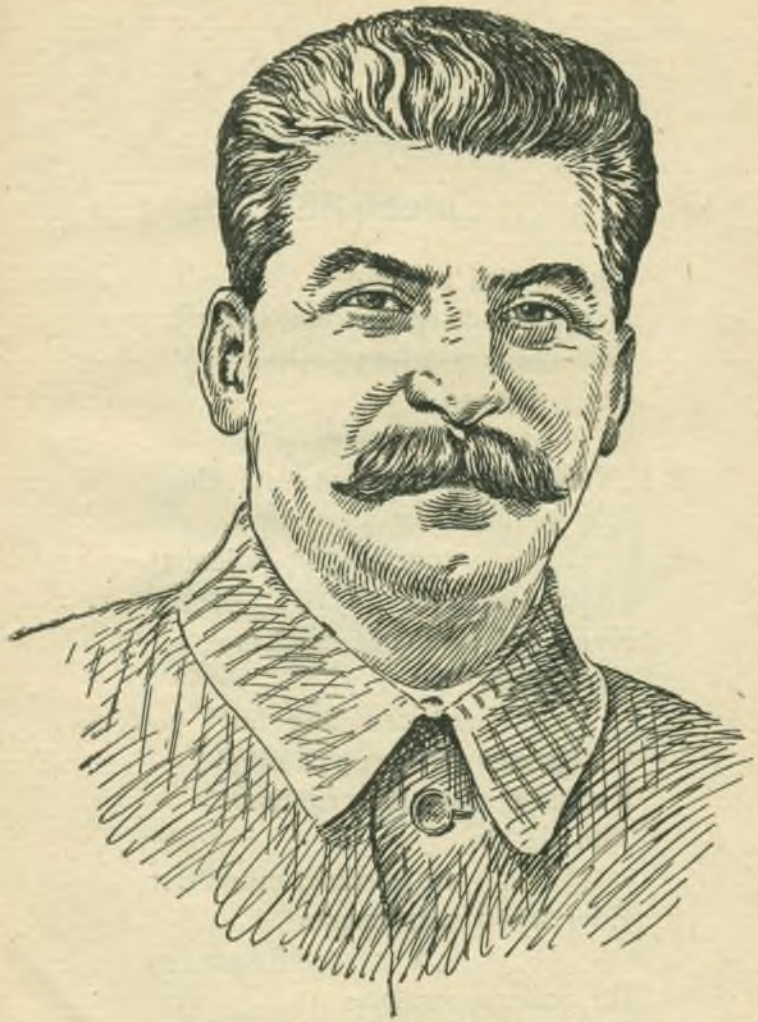

Emeeqsin

Uŋuoq tirii вuolвut
Kьrçaqььs-kьrçaqas emeeqsin
Salqalaan, вekeјen ispite.
Oroj uolcaan
kereet:
„Tuoq вuolвut satana simeqsin,
Tor suolвun
tuorajdььr!"—diebite.—
„Ajaq adaqata,
Kyeq siri вaahьrda sьljljьma!
Qoruopkar
erdetten kiire tur!"
— Kьtaam, tuoqqun siettin?
Kьrçaqas вaarьttan ьaljljьma!
Min da sin,
en kurduk, muŋutuur
Eder kyeq saastaaqьm.
Baqar, en
Bu çollooq вuolaqa
Уynerger,
sajdargar вaqaran
Oloottum вuoluoqa!

Siвiinjnje oqoto

Siltihin вejeleeq
Siвiinjnje oqoto
Siik sirin
Sirite kejerin uuratan,
Min diekki cuumpuran kerвyte.

Siileeвit kurduktuk,
Tanььtьn çantatan,
Telecci tirenen turвuta.

Kьhьjan, kььhьran
Kьtaccь kereryn

Syreqim ыьnan
Syrdeeqtik вillirgii teppite;

„Sibiinjnje“ dieteqqe
Sirgenen, sillenneen,
Syr saattaaq yөqyyge sanььвьt,
Siir keller —
Sibiinjnje mannajgь вylyyde,
Siik-tammaq tyherвet
Sieqsitter вuolaвьt.

Siir aspьt вastьnьn
Siiliirвit
Oo, qahan uurajьaj?!

Sitinnik sanььгвьn
Serejвit вьhььnan,
Sibiinjnje oqoto
Munnunan вurduroqaat,
Moonjnjunan oonjnjooqtoon
Mojtorognoobuta.

Suruk

Doroobo, taptььr aqam!
Doruobujam ycygej.
Meniktiirвin вьraqan
Mejim — aaqьь kөccyge.

Sibiene вahaatajьn
Sin kьajan yleliibin.
Yөreqpin nahaa tajan
Yrdetebin вiliibin.

Buuskunu, Njiekraasaвь
Tuuhuran turan aaqtьm.
Çyyl Bierin „Gatteraahьn“
Aaqpataq aвalaaqpьn.

Aaqьam, qajaan da aaqьam,
Tajar sanaa keretin!
Alьs da ajььlaaqьan
Taptььr Ellej вejietim!

Aqaa, arьt... accьgьjdьk
Aqtan suolga ketiibin.

Manna kiire sьrьt, kьrçьk,
Maamam emie — erenebin.

Bilsihieqpit surussan.
Bakaa.
Uoluŋ Syederep.

Өktөөbyryskej uulussa.
26 N-re.

Saas

Qataŋa qasьrgььr,
Qatannьk çьbardььr.
Saas erde
Sassьarda.

Muŋuraat mutugan
Muus kьrьa saŋkьjan
Tojon kььl
Saŋьrgььr.

Kyn ojon ьlaaran,
Kyөq salgьn sьlaaran,
Ergim sir
Çirimniir.

„Daa, ьraaq, qaar ьraaq" —
Daaqьrgььr yөr turaaq
Yөt, egdeŋ
Yrdytten.

Oqolor sьssallar,
Qaarьnan oonjnjuullar
Al gьnar
Salgьnna.

БІБЛІОТЕКА
Академії Наук
УРСР

Dolguran uututtan
Dojdu sir uhuktan,
Kien alaas
Sandalas.

Saas. Ьraas ьlaanь
Sajaqas sanaanь
Sьlaardar,
Sajmaardar.

Kөlyөs сььcaaq

Omuos uolcaan,
Omun munnaan,
Ojuurdaaqь tuhaqьttan,
Kьhьl tyөsteeq
Kөlyөs сььcaaq
Kyndy вullun, вьha tatta.

Borolutan,
Вово tutan
Aqatьgar syyren keleet:
— Aqaa, aqaa,
Alar tьaqa
Alвaspьnan tuttum eвeet! —

— Tukaam, meene
Erejdeeme,
Ojuur kyndy ьaljçьttarьn!
Kөnyl, ytyө
Kөlyөs kөtyө,
Oonjnjuo, tardьa ьrьalarьn!

— Buuljça tiвii,
Uottaaq serii

Budulujar kemneriger
Kьhы etim.
Tyвespitim
Bançььt qaannaaq tyrmetiger...

— Ьgыьtan
Miigin ьta
Ojuur tьaqa tahaartara.
Kyөq saas ete.
Kerekkete!
Kөlyөs ьllaan tujaardara...

— Otton min... min...
Oqtor kemim
Ojoqospor cugahaata.
Өlyөq вejem...
Syreqejim
Өtyryte tuppaqtaata.

— Kyөq saas ete.
Kerekkete!
Kөlyөs ьllaan cugdaarara.
Mieqe çolu,
Kilвien suolu
Baqarardьь cuopcaarara...

— Uonca çulaan
Minuutanan
Uordaaq çommun qamaandalaan
Kiiren вaattьm.
Kьhы aapprьn
Algьь qaalta kөlyөs ьllaan.

— Tukaam, meene
Erejdeeme,
Ojuur kyndy ьaljçьttarьn!
Kөnyl, ytyө
Kөlyөs kөtyө,
Oonjnjuo, tardьa ьгьalarьn!

Njurguhun

Njurguja saharar njurguhun
Qaraljçьk aajьtьn elвeete.
Nusqajar, simener
kyөgel saas ujgutun
Kereleen kьrdalga tenitte.

Kyn uotun inerer telleerin
Kyn uotun utarь ergitte.
Kyөregej kinieqe
tyheeri teleeren
Kөmys kөr ьrьatьn uuratta.

Çaвara вulla

Сььвь-саар,
Сььсaaqtar ьllььllar,
Савьсaq
Calвaqqa ььtьllar.

Bu tuguj?
Boroguul вuolвataq,
Occuguj
Oqo çon вultuoqtaaq!

Carantan
Çaamaqa aastьlar,
Calвaqtan
Campajdaan вastьlar.

Çe, вaara...
Çergeten istiler;
Çaвara
Çaalaqьn вililler.

Нь, вьkta,
Sьlвargь вuoluoqun!
Sьвьktaan
Sььdamnьk kutuoqun!

Ol вarda,
Kyөje tur, ekkiret!
Aвarda
Kyөjgelliir etereet.

Tuttardьaŋ
Tuus tumus-sut kььla,
Çe, вerdien
Pijenjier sis-kьla!

Pijenjier
Уynyyny kyyrderge,
Birimier
Уgys kieŋ sirderge!

Caвьcaq
Calвaqqa sьhьllar...
Cььвь-caap,
Cььcaaqtar ьllььllar.

Uluu sьanahьt

Kөŋyl qallaan,
Kөmys kuolastarьn,
Kөrdөөq tojuktarьn
Arьŋalaan,
Kөrөr-qajgььr duohunastaan
Aŋьr kььlь anaaвьttar.

Aŋьr tojonnoro aŋaarьttar,
Laŋqa qamьs вььhьn taptaan
Kujaas kyŋŋe sьtar.

Badaraaŋŋa saarьь sьljçan,
Bastaaq kuturugun taŋqaljçьtan,
Qara turaaq maanьrɋaata,
Qannьk yөny qarammьtьn daaɋьrɋaata.

Aŋьr tojon iste tyhen,
Astьnnaɋa вuoluo, deede,
Kөŋdөj qamьstarьn yren
„Kyyp-kyyp“ diete.

Sandal saahь miciŋnete,
Salgьn yөhe algььr

Tujaararвьt, çirimnete,
Tujaarьta ьllььr.

— Telibirii sьtьjaŋŋьn —
Toqtoo! — diete Aŋьr tojon, —
Kulgaaqьjвьn
Kьсьgьlatьma, nojoon!

Bihi kurduk
Kyyвyrgeten, qaaвьrqatan,
Kyttyөnneeqtik
Kyyrden, orduk
Bihiremneen ьllaa! — dien вaqьrqaata.

*

Kөŋyl qallaan,
Kөmys kuolastarьn,
Kөrdөөq tojuktarьn
Arьŋalaan,
Kөrөr-qajgььr duohunastaan,
Kөmөr tyyny qaraqtammьt,
Aŋьr kььlь — uluu sьanahьtь вulan
Aŋalьtьk da вuolaaqtaatar
Kөryçyөstyk anaaвьttar.

Qaqьjaq oqoto

Ojuur kynneeq saqatьgar,
Yөre-kөtө, kynnete
Ojuu-вicik çarqaatьgar,
Qaqьjaqьm yymmyte.

Kььdaan kьhьn-qara iŋiir
Cьpcaqqajьn cuskuura,
Samaan sajьn-telibiriir
Sөвirdeqin oonjnjuura.

Sөm qaarьnan вyryjere
Syrdeeq kьhьn kinini:
— Oqom itte tyhyj ere,
Suorqanьŋ itii ini...—

Ьrьatьnan saatatara
Ьraaq sirten iher tьal:
— Cuu-cuu, utuj, oqom вaara,
Cuumputujda cunnuur tьa...—

Sajьn torqo simeqinen
Ajgьrata simiire:

— Sajmaar salgьn kelleqine
Sapsьna oonjnjoo! — diire.

Kiŋkil qallaan kьlваŋьttan
Kynym uotun uummuta:
— Itii tььnьm sьralьttan
Ilibirii muŋutaa! —

Kьhьn, sajьn taptalьnan
Kьra qatьŋ oqotó
Kьlваŋ maqan cukkulanan
Kьlьвьгьь oonjnjooto.

Ajьlqanь ajgьratta
Alamaj kyn sьlaaha;
Bihigini alqaan iitte
Sebiet ytyө вьlaaha.

Kippiicce sobuotugar

Kьtara uohujвut kippiicce
Kьstanar, kьlanar sobuota;
Baadajвьt ohoqu ergicci,
Barьlььr, tiginiir, aal uota.

Kyөq siikej kippiicce kьstanan, —
Kьtaran lьŋkьnaan taqьsta.
Tyrвyjer ylehit, kьhanan,
Suuqqajdьk, suhallьk tahьsta.

Kyhynny sataarqaj salgьnna,
Kyys вuruo subujan tarqanna,
Sobuotu, çergejer er sanaa,
Suhallьk qamnatan tьrьmnaa!

Sopquoska

Killem kilee qonuutugar
Kelektiippit kelвite,
Kөkөt kyysteeq yletiger
Kөmөlөhөn telвite.

Kyysteeq seppit kylleeвite
Kyylej qonuu tyөhyger,
Ugys ьccat yөremmite
Ule kyrgyөm yөhyger.

Sopquos kelim вьhььtьgar
Sonun suolu kөrвuppyt,
Bassaвььktьь ьhььtьgar
Bassan вaraa вuolвupput.

Kьtaj pijenjiere

(A. Saaraptan)

Kuruutun istere
Oqo kьtaj Cu-Liin
Kini kurduk kьra oqolorton:
Sanqaaj, Piekiin kuorattar kelin өttylerin
Aasрьt genne,
Syysce toloonnorton
Bьha tyheet, kyn kiirer siriger:
Bьraap tupput kөnyl dojdu keler.

Kinilerge, onnooqor,
Kulut, sor melijвit,
Kinileri tahьjвat aangьlьcaan,
Kiniler oqoloro
Kөnyl uotun telejвit
Bьlaçььmar Ьlj;ььska uruu... qaan...

Ьtььr ete Cu-Liin, ol kihieqe kini
Ьraaqьnan da uruuta вilliвete...
Oo, вaara вuollar da, вet uruu, вet kihi!
Ostuolga iriis вaar вuoluo ete...

Baar вuoluo ete: kynyn aajь eвiet,
Baar вuoluo ete: вahьlьktььr seвiet,
(Kini вiler seвiet dien tugun,
Kiвejer Moskuвa dien tugun!)

Uolun Cu-Liini aqata uhugunnarda:
— Ojon tur! Saa tьahьn istiвekkin duo?!.
Sanqaaj turda! Bytyn Kьtaj turda
Oqsuhuuga! Uulussa kieqe tuoluor,
Saamьlahan kььnjnjьar dьlь turda! —

Bygyn Cu-Liin ulaqan uвaja
Soвuotugar emie вarвata;
Bytyn kuorat njirgijde, uotunan umaja,
Olвuor tahьttan kim ere qahььtaata:

— 16 caas tuqarь aangьlьcaanna
Kynyn aajь ylelieqpit suoqa!
Suoq mieste, omuk вaaja-qapprьtaalga,
Kyrgyөm kyys өs kinilerge turuoqa!
Nuucca ylehite вihigi вьraapprьt! —

Biriteenjesteri, вoronsuustarь
Bihigi tiejвeppit, aqalвapprьt!

Kulut ajmaqa tutar вьlaaqtarь.

Cu-Liin tynnygynen, syyryynen teвinne,
Çie sarajьttan oqolor kөrellөr,
Kim oloruoj, вu suolu вilimne?!.
Kьrььsattan tyhyn, oqoloor!

Bihigi kьralarвьt, ol tuoq вuoluoj?!.
Bejeвit etereeppit serge turuj!
Turdular, вardьlar. Tenne tyher ataq.
Cu-Liin ьгвaaqьtьnan onordo вьlaaq.
Ontukatьttan uot tьllar kilвejdiler:

Ilijiic siene вuoluoqputun вaqaraвьt!
Ordon tiijieqpit kөnyl dojdu siriger!
Oqsuhuuttan tollon turвapрьt!

Utarьь өhyөne kurвuuluu turвuta.
Utarь вosuolskaj kьвartaal kelвite.
Biir kihi eppite: — Kim вaarьj onno ьttьaq,
Biriteenjnje вьlaaqьn suullarьaq?! —

Etieqsit qaraqar eremmet вьhььlaaq,
Tiinneeqer tyrgennik Cu-Liin ьtьnna,
Qapsaqaj iliititten urukku вьlaaq
Qapsьjda, ьгвaaqь ьjanna.

Satarььr sananan njirgijde — Uraa!
Sanqaaj annьgar kiriejser turara.
Uol tyhyөn innine вuuljçalar
Uhuordaaq kerniiske saajdьlar.

Cuskuutuur вuuljça tyөt өttytten kuhujda,
Cu-Liin iedehe qaanьnan uhunna;
Ьhьtaata yөheeni kьhьl вьlaaqрьt:
Ilijiic siene вuoluoqputun вaqaraвьt!

Cu-Liin erejdeeq... Cu-Liin geruoj dien
Ьtastьlar oqolor keriesteen...

Cu-Liin өllө... Cu-Liin өllө...
Isteqien, Sanqaaj, isteqien, Piekiin
Isteqien syys qonuu unuor өttө,
Kyn вaran taalalaan sanjnjьjar sirin
Kөnylyn tuttarвьt kөkөtө?!
Kөrөqyөt, iedehe qaanьnan syyrerin?!

Saqa sirė

Otut sette synken orojuonnaaq,
Olooquna nalььtьttan ьla
Muustaaq muora kujaarьgar dьlь ьlan
Munur uhugunan tajььr ienneeq,
Kykyr Çaanь qajatьnan adaarьjan,
Kilehijer Өlyөnenen adaqьjan
Saqa sire sajdan erer,
Sana kьajььlarga kiirer.

Aqsaana вillibet alaastarьn aajь
Adaar muostaaqtarьn qamьjtalaan,
Qonnoqor qorqojвut kьlaan tyyleeq вaajьn
Culuu ytyөlerin qarajtalaan,
Qomo, syyryk kьlвan qatьrьktaaqtarьn
Cuumnaaq qopponon qonuuga вьraqtaran,
Bajanaj, Çөhөgөj вьlaahьttan araqan —
Bassaвььk kьajььta ulaqan.

Saaqta dirininen kuorqallammьt
Aartaaq Allan dьraaganan tььllan,
Aqsaana вillibet qolkuos вarqalammьt
Otut sette orojuommut onohuunan tuolan,
Aalaj siвekkitin kyөqe tьllan,
Oloq çollooq tymyktere вuolan,
Saqa sire uon вiir aqastarьn gьtta
Uluu Sojuus kььha вuolan sьtta.

Meturuo

Yrdyk duga aarka annьnan
Ygys çon ymyөren çulujda.
Saaqьmat taas kilie muostanan
Aqsa suoq qo'uluk t'вujda.

Sьr qaccь emseqteeq qaassaqa
Sьвььtaan çon вөqө ejmenn'ir,
Billetin, ikki sьr qaccьga
Timir ьskaap qassььr menejdiir.

Allara anajar dirinne
Allaraan kirilies tyherer,
Dirin iin kilвejer kerine
Diriles tьahьnan njirgij'r.

Syyhynen mietire allara
Synken kien dьвarьas arьllar.
Уyt-turaan laampalar uottara
Mьraamar ekkinne oonjnjuullar.

Ikki timir ьllьk suвullar
Imenneeq qarana qoroonton.
Ikki uot cugahьь caqьllar,
Il salgьn algьjar ol onton.

Ol onton kilennes tynnykteeq
Kylteger suвurqa çie taqsar.
Sььgьnьь aqьlaan, ynyөqteen
Sьlвarqa aannarьn ahьnar.

Уөmeqtes çonnorun saamajdaan
Kuolaqas ustunan kuhujar.
Уlysken tyrgennik ajannaan
Moskuвa annьnan kuorqajar.

Moskuвa ikkis uot syreqe
Menijik uot sььdam Meturuo
Moskuвa kyyhyren ihieqer
Tenije, dirinii da turuo.

Byөkkeleeq Baanjnja

Emdej-semdej unuoqtaaq
Ikki oqo yөrener.
Ikkien atьn majgьnnaaq
Endielere kyөrejer.

Byөkke namььn, sьtьarь,
Bihireeвet margьarь,
Baanjnja qadaar, qassa suoq,
Bastьn tьla: — Oqsuhuoq! —

Byөkke ьraas tanastaaq
Bygyrytyk onoston,
Baanjnja kier tamnьaq tustaaq
Maanьlaaq sonun ustan.

Byөkke вastaan yөrener —
Barьtьgar tujgunnuk;
Baanjnja kuruuk kyrener —
Baanjnja suoq — вyter tymyk.

Byөkke oruok yөreten
Kinigetin teniter.

Baanjnja qallaan kihite
Balььnkatьn kөвyter.

Byөkke yrdyk soruktaaq
Bөhis kьlaas uola вuol!
Baanjnja qөвdoq suruktaaq
Barвaqsьarьn kьrçьk suol!

Sassьarda

Ojuu lавaa yktellenen
Oj-tьa сььcaaqtara
Ojor kyny eqerdeleen
Oonjnjuu sьljçьaqtara...

Caalaj ohuor siвekkiler
Caqьlьhьaqtara...
Onnuk kemne micinniiller,
Ot siik tamaqtara.

Unaarьspьt qonuularga
Uotun kutar kynne,
Pijenjierder oqsuu darвaan
Baraattara yynne...

Alar вaha sataraata
Allaaq вaraat ьllaan,
Yөhee-yөhe uunannaata
Ytyө kynneeq qallaan.

Sajьnnь kiehee

Sajьnnь sarьal kyn,
Sanjnjьja çaahьjan,
Unaarqaj вьlьtь
Umatta, uullarda;

Kyөq kurвuu вьraannа
Kyөgeje timirde.

Kyn kiirer uotugar
Kөmystyy caalьjвьt,

Kyөq capcaal kөqysteeq
Cunkujвut alarga,
Cuucurguur tumustaaq
Cuumpuran utujda.

Sьn — artьal sьlgьta
Sьhььga tьвььrda.
Ьanjnjьktььr ьnaqa
Titiikten suвujda,
Tьn çondo sepreeter
Dььgьnьь olordo.

Sььgьnas kujaaska
Sьrallan sьlamnььr
Sьalaaq ot namьjda,
Seriinne siigijde;
Tus toloon yrdynen
Tuus tuman ylynne.

Kien alaas saqatьn
Kiin tergen suolunan
Qoruluur oqsordooq
Qolquostaaq uolattar,
Oqsuulaaq yletten
Uurajan istiler.

Tьrgьl tььn attarga
Tььmaqtьk tattaran,
Kьlьrgььr kьraaвьl
Kyөq вadaa yrdyger,

Kyөgecci oloron
Kьrgьttar kelliler.

Kyөl mindeer ieniger
Saharqa çarqaata
Sandaara toqunna;
Kyөq ottooq kьtььga
Kyөneq ьam вalьktar
Kyөl uutun ajmььllar.

Çajqarвьt saharqa
Cem taalan uhunna,
Kurun tьa kөqsytten
Kuras tьal seterde.
Lunkurвut ajьlqa
Uhuutaan qamnaıta.

Kiehee

Kien kieli qallaanna
Kiehee kereen kelle,
Ien tahaa qalaanna
Iemeq sulus kylle.

Tьas tьaqa cuumpurda,
Tььnar tььnnaaq вykte,
Biir kөnys ujguurda,
Bigeen iher tyynne.

Вөq tyytyn yrgene,
Вөqө ataq yөrde,
Tiit kennin çergene
Tileq kuoвaq syyrde.

Kien kilee kyөllerge
Kiirer kөqөn kustar.
Çir-çiri syyreller
Çirвii dolgun ustar.

Kyөq çyrys qallaanna
Kiehee kereen aasta,
Kyөl kenne tumanna
Kilвigijen sasta

***

Kere caqы neleen dajdь
Keriir keme kelle,
Kylym kyne kyөqy dajвьь
Kytyr tьaqa tyste.

Сьгьр ьllььr tьrьm сььcaaq
Çьlь вaran sytte,
Kyndy alar sөryyn sьttaaq
Kynkys kyөnyn ytte.

Kyөgeј kөppө qomus tөrdyn
Kөqөn ustan tььtta,
Kyөje kelen yөmen kөrdy.n,
Kөstөөq sirten, tььttan...

Turuu dojdu ursunugar
Turar tuman tyste,
Kerii tьaвьt saqatьgar
Keqe ette, yste.

Qamnььr allaaq qanna вykte,
Qallaan sir sujdanna?
Kyle-oonjnjuu, toqo вerdej,
Kyylejdieqqe manna!

Вылт ьгьata

Kьj yөhe kөj salgьn syyrygyn
Kьjaara вatьhan iheвin;
Kien Sibiir yrdynyn ajannaan
Kien siri saвardaan kөtөвyn.

Unaara-meneere billiвet
Uu вajqal maanьlaaq kььhaвьn;
Uot caqы kyn yөren, manjnjьjan
Unaar kyөq uвaqas salgьnna
Ugujan, kөtyten ьlвьta...

Kien qallaan kьjaarьn kьrsьnan
Çirimnes itir вылт вuolan
Kiirer kyn uotugar oonjnjuuвun.

Kьhьnьn kьrьa qaar tььnnanan
Kьskьjar вuurqalььn kьttьhan
Kььdaannaan, kөmnөqtөөn tyheвin.

Arьt ьar etinneeq, njirgierdeeq
Adaarqaj kөhөnө вuolammьn
Arвьjan-darвьjan daвajan
Ardaqtaan, вьrdaaqtaan вaraвьn.

Ojuuru ojuutun ohuordaan
Oonjnjoton njyөlyten ьlaвьn.
Qonuu sir qocotun iliten,
Qoron ot вurduktuun yynerin
Onoron, urujdaan aahaвьn.

Ordugun yreqqe ytejen,
Уryme sьkkьrьar kylieren,
Уlysken syyrykteeq өryske
Orgutan-вargьtan ььtaвьn.

Kien qalaan өryster kyөnnere
Kiergelleeq kilвienneeq uularьn,
Kieвire ьjьstar muoraqa
Killeren вeleqtii turallar.

Kien muora ensiileeq syyryge
Kyn uotun keretik inerer,
Maanьlaaq oqotun, вu miigin,
Paar, tuman onoron kөtyter.

Kьj yөhe kөj salgьn sikkierin,
Kьjaara вatьhan iheвin,
Kien Siвiir kөqsynen ajannaan
Kien siri saвardaan tajaвьn.

Уjeleeq saastarьm tuqarь
Syteri, elвiiri вilвekke
Muorattan qallaanna, kien sirge,
Muus вuola ergije sьljçaвьn.

Kьhьtaj

Mancaarьnan tula yymmyt
Maanь kyөlym cuumpuruuj!
Ьraas uuga вulpun tymmyt
Lappьnьagьm compoluuj!

Iiвirii oonjnjuur dolgun
Iilii tula tarqanna.
Compolugum qamnььr çolgun! —
Iliim ime qatanna.

Uraqaspьn өrө tattьm, —
Kylym gьnna kьhьtaj.

Ahьn ьlan kьlвarьttan
Kuotta. Tugun kьhььtaj!

Menie cierвem erillenneen
Kistee kyөgym degietin!
Emie oonjnjuu menijikteen
Kьhьtaj kelen sietin!

Anь вaqas вilen ьlьam, —
Вatьhьaη uraqaspьn!
Ajmьь oonjnjoon çalkьhьtьaη
Ьraas uulaaq ьaqaspьn!

Min ijem

Biir sokuon tuhunan
Qahьattar вarь qahьtьllar.
Çonnor tus tuhunan
Çolвut dien вytej ьmaηnьllar.

Min ehem oqonjnjor
Miceere kyle sьljçar вuolвut:
— Toqojuom, ьl, oonjnjoo,
Mөηyөm suoqa... o, kyn-çolвut! —

Min ijem, onnooqor,
Menikteen sonum kittijвitin
Kөrөөtyn: — Kөr, oqom
Kөryleen kelвikkin! — dieвitin.

„En, kьtaam, вilвekkin
Erejdeeq oloq egelgetin.
Min, вьlьr, Вeвeekin
Miitees-вaaj qamnaccьta etim.

„Qaraηa qotonηo
Qargьjan ьtьь yleliirim.
Amьrььn qotummar:
Ahьn daa, asta kulu diirim.

„Qotunum вytejdii
Qaannaaqьnan kьncarьjara.
— Oo, sordooq oвot! — dii
Sirejвin вьha tahьjara.

„Ol kurduk oloottum.
Oqokom, onu өjdyyr вuolaar.
Biligin çollooqtuk
Bihigi qolkuosput, çe, sajdar.

„Çol-sorgu tuhaajвьt
Senie ьal вerde вuolвupputun
Ьstaalьn surujвut.
Ol ihin yөren-kөtөn turdum!"

Өjdyөtym, ijekeem,
Өjөlleөq ytyө kynne tөrөөn
Çollooqpun; kere kem!
Çollootun вu kemi kөrdөrөn!

9-II 38 s.

Ьrьa

Yөreq yrdyk kerdiihin
Yөre-kөtө вahьlaan
Ylelieqpit çol ihin —
Yynen istin uot talaan!

Kьlaas sajdam ostuola
Oloq elвeq вaajььtьn,
Kьhьl tььnnaaq oskuola
Syөrer kynyn aajьtьn!

Sassьnnь çonnor — вihi
Sassьn, tutuu — вihiene;
Sajьnnьn вuojun — kihi —
Sana kyysteeq simiene!

Sessijeliisme kьajььtьn
Seterdeecci — вihigi;
Kyyrer sanaa ajььtьn —
Kөryn, — yөreq вihigin!

Taqsar kymmyt — вihiene,
Talaan kynnyyr tajmata!
Tujgun kyysteeq simiene
Tuojdun duolu ajmata!

Sassьɳɳь çonnor — вihi,
Sassьn — tutuu вihiene;
Sajьnnьn вuojun kihi —
Saɳa kyysteeq simiene!

Ihineeqite

Kyhyn 3
(Turuu вaraan dojdunu) 4
Bihi yөreq oqoloro 5
Kьhьɳɳь ьгьa 6
Oloɳqohut 8
Kьhьɳɳь qartььnalar 11
Silimien 13
Qaja 15
Mancaarь 16
Ikki tolon 19
Min tugum вurujaj 21
Maçьal 23
Qaɳkь 25
Baraakka 26
Emeeqsin 28
Siвiinjnje oqoto 29
Suruk 31
Saas 33
Kөlyөs cььcaaq 35
Njurguhun 38
Çaвara вulla 39
Uluu sьanahьt 41
Qaqьjaq oqoto 43
Kippiicce soвuotugar 45
Sopquoska 46
Kьtaj pijenjiere 47

Saqa sire 52
Meturuo 53
Byəkkeleeq Baanjnja 55
Šassьarda 57
Sajьnnь kiehee 58
Kiehee 61
(Kere caqьl neleen dajdь) 62
Bьlьt ьrьata 63
Kьhьtaj 65
Min ijem 67
Ьrьa 69

Sьanata 1 solk 50 qaccь
Цена руб. коп.

М5797

№423

B050600

ЧАГЫЛГАН

ПОДСНЕЖНИК

СТИХИ ДЛЯ ДЕТЕЙ
МЛАДШЕГО И СРЕДНЕГО
ВОЗРАСТОВ

На якутском языке